

Potrebne ugotovitve

Iskrenost in svoboda kritike sta predpogoj za ureditev vsega javnega življenja v državi

Ko je pred nekaj tedni vlada g. dr. Stojadinovića proslavljala dveletnico svojega vladanja, je vsa država z velikim zanimanjem pričakovala, kako se bodo gospodje iz vodstva sedanega režima pokazali pred vsem jugoslovanskim življenjem in kakšno bilanco svojega dela na vseh področjih narodnega in državnega življenja bodo položili pred javnost. Upravičeno smo pričakovali, da bodo vladni krogi ob tej pomembni priliki uporabili

Naročajte „SLOVENSKO BESEDO“

Dovoljujemo si pa tudi opozoriti pristojne činitele na neizpodbitno dejstvo, da zdrava demokracija v sedanji Zdruzeni opoziciji narašča in da je njena moč vsak dan večja; pred tem dejstvom si nihče ne sme zakrivati oči in nihče ga ne sme omalovaževati na način, kakršen ni običajen v res demokratičnih, parlamentarnih državah, kar naj današnja Jugoslavija po izjavah vladnih funkcionarjev in po pisanju oficijelnega vladnega tiska tudi bo. Večna resnica ostane ugotovitev, da je obče blagostanje doma le tam, kjer kraljujejo prava demokracija, enakopravnost, pravica, svoboda in poštenost, zama pa bi jo bilo iskati tam, kjer mora biti narod podložen diktaturi in posameznim osebam, ki bolujejo za hrepenjem po njej. Tam tolče ljudstvo vedno le revščino, bedo in pomanjkanje!

Ker je današnja vlada že ponovno javno povdarila potrebo iskrenosti v politiki, pričakujemo, da bo ta iskrenost dovoljena tudi nam, da se svobodno razgovorimo z vsemi prizadetimi o njihovem dveletnem gospodarstvu v našem skupnem državnem domu!

Dr. M. Korun:

Pogled v zgodovino

Kaj govore stvarna dejstva o borbi za narodno osvobodjenje

VI.

28.) Po prvih trenutkih osvoboditve in proglasitve samostojnosti države SHS na teritoriju bivše monarhije in — teoretični — zedinitvi vseh Slovencev, Hrvatov in Srbov v eno državno telo, se je začela iskati oblika za to zedinjenje. Stvar ni bila enostavna. Razen države SHS je imel pri tem izpregovoriti svojo besedo tudi srbski narod predvojne Srbije, ki so ga predstavljale srbska vlada in srbske politične stranke, srbski narod, čigar zmagovalna vojska je pravkar prestopala bregove Donave in Save.

Prvi tak poskus je bila ženevska deklaracija od 9. novembra 1918, ki so jo podpisali Pašić za srbsko vlado, dr. Korošec za Narodni svet v Zagrebu, dr. Trumbić za Jugoslovanski odbor v Londonu ter predstavniki posameznih strank v srbski narodni skupščini M. Trifković, M. Drašković, dr. V. Marinković, član Narodnega sveta v Zagrebu dr. Čingrija, «novinar» dr. Gregor Žerjav, ki je bil takrat tajnik dr. Korošca, ter še štirje člani Jugoslovanskega odbora v Londonu.

V ženevski deklaraciji ugotavljajo podpisani predstavniki navedenih korporacij, «enoglasno in svečano pred vsem svetom svoje zedinjenje v državo Srbov, Hrvatov in Slovencev. Narod Črne gore, ki mu je bil odprt naš bratski objem, bo gotovo pohitel, da pozdravi in se priključi temu delu, ki je bilo od nekdanj njegov največji ideal. — Z današnjim dnem in s tem činom se pojavlja in prikazuje nova dr-

žava kot ena nedeljiva državna celota in kot član društva svobodnih narodov. Ni več mej, ki bi nas razdvajale».

V deklaraciji se nadalje objavlja, da bo novo državno zajedništvo predstavljalo skupno ministristvo, vlada kraljevine Srbije in Narodni svet v Zagrebu pa da bosta še naprej vodila svoje posle, vsak na svojem notranjem popriščju, dokler ne bo nova «velika skupščina zedinjenih Srbov, Hrvatov in Slovencev (konstituenta), izvoljena na podlagi občega, enakega, neposrednega in tajnega glasovanja vseh državljanov z ustavo predpisala končno ustrojstvo države».

Predhodnica ženevske deklaracije je bila konferenca od 6. do 9. novembra 1918 v Ženevi. V zapisniku konference so se kot področja skupnih zadev označile naslednje zadeve:

- vojaški posli, kolikor se nanašajo na varnost države in razgovore o miru;
 - uprava vojne mornarice;
 - uprava pomorstva, pomorske trgovine in pomorskega zdravstva;
 - priprave za konstituento.
- Nadalje se je poverila skupnemu ministristvu skrb za koordiniranje in enakomerno reševanje naslednjih poslov:
- promet in prometna sredstva;
 - prehrana;
 - repatrijacija vojnih ujetnikov, skrb za vojne žrtve;
 - skupne finance, kolikor se nanašajo na potrebe skupnih ministristev ter reševanje valutnih in bančnih vprašanj v državi.

Ta ureditev naj velja do nove ustave. Imenovanje prve vlade naj se izvrši — brez prejudica za bodočnost — tako, da bo polovico ministrov imenovala srbska vlada, polovico pa Narodni svet v Zagrebu (med temi ministri je bil Slovenec dr. Brejc).

Ženevski sklep in deklaracija sta ostala mrtva črka na papirju. Odpor proti taki organizaciji dr-

žave se je pojavil na več odločujočih mestih.

Če smo se z njo malo obširneje pobavili, kakor bi, kot zgodovinski akt, zaslužila, smo to storili, ker je zanimiv, malo znan dokument, ki kaže eno od poti, po kateri se je poskušalo zedinjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev oživotvoriti.

Sokolstvo gradi boljšo narodovo bodočnost na geslu: Enakost, bratstvo, svoboda!

Dan za dnem se skuša našemu Sokolstvu jemati ugled in njegove zasluge za vzgojo naroda.

Sokolstvo si je tudi v osvobojeni domovini na čelo programa nadelo tri velika gesla, znana kot zvezde-vodnice iz velike francoske revolucije: **Enakost, bratstvo in svoboda!** Tudi pri podržavljenju Sokola so odločujoče činitele vodile pri njihovem organizacijskem delu gornje temeljne smernice, na podlagi katerih naj bi ves jugoslovanski življenj brez razlike vere, stanu ali političnega prepričanja v enotni sokolski organizaciji uril svoje telo in duha v dobrobit kralja, domovine in svoje velike, zdrave bodočnosti.

Zato si Sokoli, svesti si svoje sokolske ideologije, sokolskih maksim, sokolskih načel in svoje svetle, velike in vedno častne preteklosti, ne bodo od prav nikogar več dopuščali intrigantskega očitka, češ, da več ne spoštujejo osebnega mnenja in svetovnega nazora ostalih sodržavljanov in da v Sokolstvu postulat bratstva ni bil izveden v praktično življenje do najmanjše podrobnosti.

In naši Sokoli bodo znali to svobodo, enakopravnost in bratstvo braniti prav pred vsakomur in vsak hip z onim ognjem in do zadnjega diha, kakor so to pripravljeno storiti vedno za svojega mladega kralja — starešino Petra II., za svoj narod in za svojo lepo domovino Jugoslavijo!

Zdravo!

Cenzura pred sto leti

Svoj čas svetovno znani profesor bogoslovja Bengel (umrl leta 1847.), ki je predaval na vseučilišču v Karlsruhe, se je pečal kot diletant tudi — z zvezdoslovjem, čeprav je bilo to v nasprotju s krščanskimi verskimi znanstvenimi resnicami, ki jih je Bengel v svojem poklicu predvsem označjal.

Leta 1835. je prišel na podlagi dolgotrajnega proučevanja neba in nebesnih teles do zaključka, da bo junija leta 1836. neizbežno napočil — konec sveta.

Brez vsakega ozira na svoj glavni poklic — predavanje protestantskega bogoslovja — je profesor Bengel napisal precej obširno brošuro, v kateri je iznesel

svojo ugotovitev o bližnjem koncu sveta.

V takratni «predmarčni» Nemčiji je z ozirom na grozečo splošno revolucijo, ki je izbruhnila tri leta pozneje, obstojala v vseh nemških deželah tako imenovana «preventivna cenzura», kakor jo imamo danes uvedeno tudi v Jugoslaviji. Prof. Bengel je hotel svojo brošuro izdati v Stuttgartu, kjer jo je tudi predložil v cenzuro. Württemberški cenzor mu je kaj naglo vrnil rokopis z naslednjim, z vsemi pečati opremljenim spremnim dopisom:

«Knjiga o koncu sveta I. 1836. se odobrava, toda le pod pogojem, da se ne sme objaviti pred 1. januarjem 1837!»

Tudi mlad osel se brani sedla, ker slutí, da se z njim konča zlata svoboda. Najprej se upira, ko pa spozna, da je vse zastoj, se vda v svojo usodo.

(Ponatis iz ilustrirane revije «PRIJATELJ», štev. 4., leto XI.)

POLITIČNI TEDEN

Sporazum med hrvaškim in srbskim delom Zdruzene opozicije je zadobil v preteklih dneh na živahno pobudo in prizadevanje zemljoradnikov povsem konkretne oblike in je tako postalo vsej jugoslovanski politični javnosti naenkrat jasno, da se toliko razmotrivano in prereševano «hrvaško vprašanje» dokončno odstavlja z dnevnega reda. Take rešitve tega problema, ki se je vlekel kakor nepretrgana rdeča nit skozi vse naše politično življenje preteklih let, je bilo pričakovati in skoro ne more biti dvoma, da bo tudi izpeljana do zadnjih podrobnosti.

Nekaki močni luči, ki po dolgem pričakovanju in želji razsvetli temo, bi bilo primerjati vse polpreteklo intenzivno delo, kakor tudi samo vsebino najnovejšega predloga Zemljoradniške stranke za dosego splošnega narodnega sporazuma. Zemljoradniški predlog se nanaša predvsem na vprašanje procedure, torej na vprašanje, ki mu posveča pozornost posebno g. dr. Maček. Ker je ta predlog skoro docela enak stališču in političnim pogledom g. dr. Mačka, je bilo že takoj jasno, da pri zagrebškem delu UO ne bo naletel na odklonilno stališče, temveč sta ga g. dr. Maček, kakor tudi voditelj SDS g. Adam Pribičević, pozdravila in sprejela z zelo dobrim razpoloženjem.

Bistvo zemljoradniškega predloga bi se dalo na kratko pojasniti tako, da celotna Zdruzena opozicija zahteva spremembo notranjega državnega ustroja in življenja po naslednjih temeljnih točkah: koncentracija — konstituenta s posebno ustavno komisijo, katera naj bi dobila krajiš ali daljši rok za dovršitev svojih nalog — nova ustava, ki naj jo sprejme s povsem svobodno voljo in odločitvijo večina Srbov, Hrvatov in Slovencev. V smislu predloga ni potrebno, da bi se politične stranke in skupine, ki sodelujejo pri tem sporazumu in takem načinu rešitve hrvaškega vprašanja, še poprej kako podrobneje pogajale in razčiščevale svoje poglede na ta ali oni problem splošnega državnega in narodnega življenja. Vse to reševanje naj se prepusti konstituenti, kjer naj se vse stranke sporazumevajo ali pa bore med seboj.

Zemljoradniški predlog sporazuma je bil poslan za Demokrasko stranko g. Davidoviču, za Radikalno stranko g. Stanojeviču, za HSS g. dr. Mačku in za SDS g. Pribičeviću. Kakor smo že preje rekli, je prispel od obeh zagrebških opozicijskih šelov ugoden odgovor, enako tudi od g. Ace Stanojeviča, česar ni bilo z ozirom na njegovo nekoliko rezervirano zdržanje v zadnjem času tako hitro pričakovati; edini, ki še ni odgovoril, je zaenkrat g. Ljuba Davidovič, šef Demokraskke stranke. V vseh opozicijskih krogih pa prevladuje prepričanje, da se bo tudi demokrasko vodstvo čimprej načelno izjavilo soglasnim z omenjenimi osnovnimi smernicami zemljoradniškega predloga in da ne bo delalo nikakih večjih težav.

Delo narodnega predstavništva poteka še vedno v pričakovanju plenarne razprave o konkordatu in v znamenju neprestanih interpelacij, ki jih vlagajo na vlado predvsem opozicijski poslanci in senatorji.

Pomanjkanje kvalificiranih sil

Z ustvaritvijo res popolnih strokovnih šol bo to vprašanje zadovoljivo rešeno

Razne znanstvene, gospodarske in strokovne ustanove ter organizacije v posameznih državah, kakor tudi one mednarodnega značaja, ugotovljajo v zadnjem času v svojem podrobnem, dobro preštudiranem delu, da se pojavlja v svetovni industriji občutno pomanjkanje strokovno povsem kvalificiranih nameščencev. Teh težav ne občutijo samo posamezne države, temveč ves svet, zlasti tam, kjer imata v narodnem gospodarstvu glavno besedo industrija in obrt. Pomanjkanje dovršeno kvalificiranih delovnih moči se posebno vidno izraža v kovinski, tekstilni, steklarski in lesni industriji, to pa ne le glede delavcev in mojstrov, temveč tudi glede pisarniških in vodilnih tehničnih nameščencev. Glavni vzrok tega pomanjkanja kvalificiranih delovnih sil, oziroma nazadovanja strokovne usposobljenosti, je bila splošna gospodarska kriza, ko so morali zaradi pomanjkanja dela odpustiti nameščenci iskati drugo zaposlitev ali so zaradi dolgotrajne brezposelnosti izgubili potrebno okretost in spretnost. V tisti dobi se je v uk sprejemalo tudi znatno manjše število vajencev.

Zato je treba danes dobro premisliti, ko sprejemamo v težko in odgovorno delo kvalificirane delovne moči, ker ne bomo z nezadostno ali pomanjkljivo kvalificiranimi delavci škodovali le njim in sebi, temveč bo trpelo zaradi tega celokupno gospodarstvo, ki z ozirom na svoj izvozni značaj nujno terja le prvovrstno delo in najdovršenejšo izdelke. Zaenkrat je najvažnejša borba proti pomanjkanju kvalificiranih nameščencev. V tej zadregi morata priskočiti na pomoč tudi industrija in obrt sami. Doslej so nekatera velepodjetja sama šolala svoj vajenski in pomočniški kader (na pr. veleindustrija «Škoda» v Plznu na Češkoslovaškem je sama strokovno izpopolnila 1800 pomočnikov in izobrazuje strokovno še nadaljnjih 500 vajencev). Toda to šolanje je le malokje izvedljivo in

možno. Dosedanja praksa v Jugoslaviji je pokazala v tem pogledu nezadostne rezultate.

Predvsem bodi dolžnost vseh pristojnih in odgovornih činiteljev, da s sodelovanjem vse prizadete javnosti in vseh ustanov izvede in izpopolni vsem potrebam odgovarjajoče strokovno šolstvo, ki pa mora biti res na taki višini, da mu nihče ne bo mogel ničesar očitati. Istočasno pa oblastva ne smejo dovoljevati, da bi se v podjetjih spriče naraščajoče konjunkturo uvažalo množestveno nadurno delo, ne da bi dotična podjetja zaposlila večje število novih delovnih moči. To je tudi v interesu industrije same.

Pomanjkanje kvalificiranih nameščencev se da trajno odstraniti le z načrtnim vplivanjem na delovni trg. V ta namen je predvsem potrebna točna statistika o iskanju kvalificiranih delavcev v posameznih strokah, kakor tudi o ponudbi delovnih sil in vajencev. Močan povišni razvoj industrije, vedno težja konkurenca in vedno večje zahteve glede kakovosti proizvodov so pokazali, da izbire nameščencev ne smemo prepuščati le golemu naključju. Za vzgled si vzemimo razne naprednejše države, ki so dvignile že v nekaj letih s sistematičnim delom svoje strokovno šolstvo in izobrazbo na najvišjo, moderni dobi in najtenkočutnejšim zahtevam svetovnega trga odgovarjajočo stopnjo. Vsevpred se ustanavljajo psihotehniški inštituti, razni komiteji za znanstveno in splošno izobraževalno organizacijo in pa raznovrstni uradi za izbiro poklica. V tem pogledu smo v Jugoslaviji še daleč za njimi, mislimo pa, da v bodoče ne smemo več biti. Nujno potrebna je temeljita reforma strokovnih šol, o kateri smo nedavno že podrobneje pisali. Dolžni smo, da nudimo tudi bodočemu obrtniškiemu in industrijskiemu kvalificiranemu osebju ono najširšo izobrazbo, kakršno že prejema tovrstna mladina v drugih, naprednejših evropskih državah.

V slogi je moč

Okrepimo gospodarsko sodelovanje s severnimi brati!

Pred dnevi se je vršilo v Pragi glavno letno zasedanje Češkoslovaško-jugoslovanske gospodarske zbornice, čigar potek je izzvenel v povdarjenem stremljenju po čim tesnejšem in živahnejšem gospodarskem sodelovanju med obema bratskima slovanskima državama. Ob tej priliki se je posebno naglašalo dejstvo, da je gospodarska politika po vojni izgubila svojo samostojnost in se sedaj skoro nikjer več ne vodi po gospodarskem, temveč izrazito le po političnem merilu. Če govorimo o češkoslovaško-jugoslovanskem gospodarskem sodelovanju, nas mora specijalno zanimati njegova politična stran. Kakor že pred nekaj leti, tako se tudi danes brez oklevanja pogosto priznava politična prednost, namesto gospodarske, in povsem odkrito se izjavlja na pristojnih mestih, da mora tudi gospodarstvo, kakor že vse ostalo, služiti predvsem političnim ciljem. To odvisnost moramo imeti stalno pred očmi, ker nam — majhnim in srednjim državam — prav s te strani grozi nevarnost. Kot posamezniki nismo močni in krepki; toda združeni v neko gotovo gospodarsko celoto, bomo vsak čas mogli braniti svojo samostojnost.

Gospodarska mala antanta in Gospodarska balkanska antanta bi utegnili še najbolje predstavljati tako celoto, ki bi se mogla z lastno močjo v pretežni večini osvo-

boditi vpliva tujega kapitala in s tem odstraniti nevarnost, ki jo izživa gospodarska odvisnost.

Ne smemo se bati, da bi vele-sile morda z nezadovoljstvom gledale tako naše postopanje ali da bi te naše težnje razumevale kot nekak znak nezaupanja odnosno rušenja prijateljskega sodelovanja. Samo tisti, ki drugemu pripravljajo zlo, more biti nasprotnik njegovega stremljenja po okrepitvi njegove varnosti. Če se mi, manjše in srednje države, ne moremo posamezno zadostno zavarovati, je povsem razumljivo, da se moramo zediniti in v takem zedinjenju iskati svojo varnost.

Narodno bodočnost moremo varovati le s trajnim in vsestranskim sodelovanjem na gospodarskem področju. Za čim tesnejše sodelovanje med Češkoslovaško in Jugoslavijo pa govore tudi etniška sorodnost naših narodov in dolgoletna tradicija sodelovanja.

Narodno gospodarstvo obeh držav se v marsikaterem pogledu srečno izpopolnjuje. Češkoslovaška je pretežno industrijska, Jugoslavija pa pretežno poljedelska država. Češkoslovaški izvozni predmeti so po večini jugoslovanske uvozne potrebščine in obratno. Zato je nujno potrebno, da predvsem temeljito spoznamo naša skupna tržišča, skupne potrebe in obojestranske produkcijske zmoglosti; ko si bomo v tem čisto na jasnem, smemo z zaupa-

njem pričakovati nadaljnega razveseljivega razvoja medsebojnih trgovskih zvez. Tukaj leži široko delovno polje za tesnejše zblizanje obeh držav, ker bosta lahko obe državi uvedli na svojih področjih tako produkcijo, kakršno druga bratska država potrebuje in kakršne zaradi svojega podnebjaja ali drugih vzrokov ne more izvesti.

Tudi vprašanje kapitala bi se ugodno rešilo. Ob sleherni priliki se naglašajo, da Jugoslavija nima dovolj lastnega kapitala. O Češkoslovaški se more trditi prav nasprotno in tako se ji nudi prav v Jugoslaviji priložnost, da ga plašira. Ne smemo pa tudi prezreti

dejstva, da morejo najti jugoslovanski kmetovalci najboljše učitelje v strokovno-naprednem kmetijstvu prav pri svojih češkoslovaških tovariših.

Iz lanskih statističnih podatkov je razvidno, da je Jugoslavija v celokupnem češkoslovaškem uvozu padla s 5. na 7. (to je s 5,4% na 4,4%), v izvozu pa s 7. na 5. mesto (s 4% na 5,3%). V jugoslovanski zunanji trgovini je Češkoslovaška napredovala v izvozu s 4. na 3. mesto (pač pa se je delež zmanjšal s 13,4% na 12,3%), dočim je ostala v jugoslovanskem uvozu na drugem mestu z zvišano udeležbo 15,4% napram 13,9% v predlanskem letu.

Zunanja politika

Zaoblaženo in neznošno soparno ozračje nad Evropo se v preteklem tednu ni prav nič sprevedrilo, temveč bi se moglo prej trditi, da je postalo še težje in gostejše. Na izmučeno in skrajno zbegano Evropo pritiska ta zmedenost mednarodnih političnih odnošajev in neskladnost interesov posameznih veselil že s tako silo, da je splošni politični položaj na evropski celini še najbolj podoben skrajno napetemu loku, ki grozi, da bo vsak hip počil in zažgal največji požar, kar jih je kdaj zabeležila človeška zgodovina.

Anglija je po znanem «tihem tednu» Nemčije in Italije z namenom, da še nekako reši propadlo politiko nevmešavanja v španski državljanski vojni servirala evropskim velesilam, ki se tako trdovratno ženejo za uresničenjem svojih sebičnih interesov na žarečem Pirenejskem polotoku, kompromisni predlog, naj bi dosedanja pomorsko kontrolo zamenjali tuji opazovalci v glavnih španskih pristaniščih, naj bi se general Franco priznal kot enakovredna vojujoča se stranka z valencijsko vlado, toda brez pravice do blokade na odprtem morju in do zadržavanja ter zaplembe tujih ladij izven trkilometerskega pasu ob španskem obrežju, dalje naj bi se takoj odpoklicali vsi tuji prostovoljci s španskih bojišč in na špansko-portugalski meji naj bi se uvedla enaka kontrola in zapora meje, kakor napram Franciji, ker je bila ukinjena kontrola mednarodnih organov na portugalski meji že takoj takrat, ko sta odrekli svoje sodelovanje v pomorski kontroli Italija in Nemčija.

Kakor je bilo pričakovati, ta angleški predlog res ni našel skoro nobenega odmeva pri vseh v poštev prihajajočih držav. Največ nepremičen in hladen kot led. Še pokazali Francozi, dočim je ostal obraz Nemcev in Italijanov nepremičen in hladen kakor led. Zato je zavzela francoska vlada svoje stališče po sklepu istočasne zasedanja francoske socialistične stranke v Marseillu, da se ukine kontrola in zapora meje napram Španiji v Pirenejih in da se čimprej vpostavi med Francijo in valencijsko vlado normalno trgovsko razmerje. Značilno z ozirom na vse to pa je pisanje Mussolinijevega osebnega glasila «Giornale d'Italia», ki pravi: «Kdaj bodo vendar prišli onstran Alp do spoznanja, da Mussolinijeva Italija in Hitlerjeva Nemčija nista nikaka šolarčka, ki čakata po končanem izpitu na sklep ostalih. Italija je sklenila solidarno z Nemčijo zavzeti povsem neodvisno, samostojno stališče in prevzema nase popolno odgovornost ter ne čuti nikake bojazni zaradi stališča, ki ga je osvojila nasprotna stran. Zato vse govorice o nekakem kompromisu niti najmanj ne interesirajo ne Italije, ne Nemčije.»

Iz vsega navedenega je razvidno, da je vsa bližnja evropska bodočnost še nadalje zavita v gosto meglo negotovosti, ker je jasno in neizpodbitno le dejstvo, da nihče noče niti za las odnehati od svojih interesov na korist skupnosti. Pripomnimo naj še, da noben angleški minister ne sme oditi na dopust, ker je odrejeno permanentno zasedanje angleške vlade.

Med Kitajsko in Japonsko pa je zaradi nekega obmejnega incidenta dejansko že izbruhnila krvava vojna, in sicer kar brez vsake običajne napovedi. V obeh državah je odrejena splošna mobilizacija. V Sovjetski Rusiji je na vseh progah ukinjen ves civilni promet in se prevažajo na Daljni Vzhod le še nepregledni transporti vojaštva in vsemogočega vojnega materiala. Zdi se, da neizbežni svetovni požar že tli na raznih točkah zemeljske krogle istočasno.

Domači pomenki

Podpirajte

in

naročajte

„SLOVENSKO

BESEDO“!

Najnovejše iz pisarne JRZ

Vodstvo JRZ sporoča vsem Slovincem radostno vest, da se bo pričela železnica Črnomelj—Vrbovsko graditi že drugi teden, železnica Vrbovsko—Črnomelj pa zaenkrat še ne, ker «nema budžetske mogućnosti».

Izkoreninjenci

Kot najbolj učinkovito cvetko iz najnovejše izdaje besednjaka, priloženega katoliškemu bontonu, slovenskemu narodu «Slovenec» toplo priporoča za psovanje in žigosanje političnih nasprotnikov besedico: «Izkoreninjenci!», katere se prav rad poslužuje

Ne bi mogli, če ne bi . . .

Tudi «Slovenec» zna biti včasih odkritosrčen, tako na primer v temle svojem stavku: «... enako o očetu ne bi mogli slabo poročati. Res pa je, da je pri zadnjih volitvah volil proti JRZ.» — Pa mora biti res hud greh, če človek voli proti JRZ in to JRZ tisk lahko javno pribeje, s tem pa grešniku javno da slabo nraštveno spričevalo...

Čarodejstvo

Nanj se namreč razume v svojem poročanju tudi «Slovenec», ki piše: «Henrik Lipnik pa je medtem doma vzel sekiro ter na drobno sesekal vse pohištvo. Nato se je vlegel na posteljo in zaspal.» — Ali ne bi morda «Slovenec» svojim navimnim čitateljem postregel tudi s fotografiranim posnetkom prizora, kako je omenjeni Lipnik spal na na drobno sesekani postelji?...

Odmev z Jegličevega tabora

Na slovenjgraškem «Jegličevem taboru» je imel glavno besedo notranji minister dr. Korošec, ki je izrekel med drugim tudi naslednji dve veliki resnici:

«Izdajalcev, špijonov in denuncijantov nikjer ne marajo, nikjer ne spoštujemo! Ta vrsta ljudi žanje povsod najgloblji prezir in zaničevanje!»

«Proti ideji, za katero stoji ves narod, je vsako nasilje zastoj in brez moči!»

„Dobre“ roke . . .

Katoliški «Slovenec» z dne 14. t. m. napada neki napredni list, češ da s svojim pisanjem o nesrečni smrti nekega Horjaka iz Laškega «niti pri mrtvaškem odru ne konča sovraštva proti tistim, ki ne krivijo hrbta pred gotovimi gospodi.» — V isti številki pa to vzorno katoliško glasilo precej nedvoumno namiguje in klevetniško sumniči neko pokojnico takole: «Samomor v Sokolskem domu v Novem mestu, Starejšo hčerko najemnice gostilne «So-

DOMA IN NA TUJEM

Nesmiselni napisi

Na naslov notranjega ministra je napisal «Slovenec» z dne 14. t. m. v svojem uvodniku naslednji ugotovitev: «To bi bilo sicer popolnoma v slogu napisov po naših občinskih in drugih uradnih deskah, kjer sta latinica in cirilica do nerazumljivosti neokusno pomešani med sabo.»

Iz skupščine

«Slovenec» z dne 14. t. m. piše: «Po sprejetju zapisnika zadnje seje je bilo sporočeno, da je poslanec Mravlje spet vložil interpelacijo na predsednika vlade o protizakonitem postopanju državnega tožilca v Ljubljani v zvezi s cenzuriranjem opozicijskega tiska. Nujnost interpelacije je bila sprejeta.»

«Slovenec» dne 15. julija 1937: «Poslanec Mravlje je vložil interpelacijo na pravosodnega ministra o pristranskem postopanju državnega tožilca v Ljubljani glede preiskave umora akademika Dolinarja.»

Konkordata

«Slovenec» z dne 14. t. m. poroča, da je imel odbor za proučevanje konkordata sejo pod predsedstvom Vojislava Janjića, ki je predlagal,

Dvojni jubilej zavednega narodnjaka. Prejšnjo nedeljo so doživeli prijazne Notranje gorice pri Ljubljani posebno prazničen dan in se temu primerno odele tudi na zunaj v svečano obleko. Domača Gaislska četa je namreč proslavljala 25letnico svojega obstoja, obenem pa je izkazala pred vsemi domačini in mnogimi zunanji gosti svojo iskreno hvaležnost svojemu ustanovitelju g. Jakobu Kušarju, preizkušenemu narodnemu in naprednemu javnemu delavcu, uglednemu posestniku in nekdanjemu narodnemu poslancu, s tem, da mu je poklonila diplomu ustanovnega člana, kar si je slavljence s svojim plodonosnim delom v blagor in pomoč bližnjemu tudi zaslužil. Obenem pa je slavil tega dne g. Kušar tudi 50letnico svojega življenja, kar je praznično razpoloženje v Notranjih goricah še prav posebno povzdignilo. Vsestranskim častitkam gasilcev, Sokolov in mnogih humanitarnih, narodnih ter strokovnih organizacij, katerih delaven član je jubilar, se pridružujemo tudi mi in mu kot svojemu zvestemu sotrudniku in naročniku kličemo od srca: Še na mnoga zdrava, srečna leta!

Društvo «Soča-matica» v Ljubljani naznanja, da je prometno ministrstvo z odlokom MS br. 13.242 od 15. junija t. l. dovolilo polovično vozno ceno na državnih železnica vsem udeležencem odkritja spomenika velikemu narodnemu pesniku Simonu Gregorčiču, ki bo 4., 5. in 6. septembra t. l. v Ljubljani, združeno s slavnostno akademijo in s proslavo rojstnega dne Nj. Vel. kralja Petra II. Udeleženci naj kupijo na odhodni železniški postaji celo vozovnico in legitimacijo K 13, nakar imajo s potrdilom društva «Soča» na tem obrazcu, da so se udeležili odkritja, brezplačno povratek domov. Polovična vozna velja za vse razrede potniških, brzih in ekspresnih vlakov v času od 2. do 8. septembra t. l.

Sreski kmetijski odbor za radovljski okraj je imel pred dnevi svojo plenarno sejo, ki se je ob polnoštevni navzočnosti delegatov posameznih občin in korporacij pretvorila v občni zbor, kateremu je prisostvoval tudi sreski načelnik g. dr. Vrečar. Obširnemu poslovnemu poročilu, ki ga je podal g. Jan in ki ga je izpopolnil g. Ažman, je sledil referat sreskega kmetijskega referenta g. inž. Rataja. Pri volitvah novega odbora so bili izvoljeni: za predsednika g. Jan, za člana ožjega odbora pa gg. Ivan Ažman iz Hrašč, Ivan Repinc iz Bohinjske Bistrice, Anton Kavalarič iz Rateč in Ivan Bešter iz Ovsiš pri Podnartu. Ta

naj se seja odgodi, dokler se zdravje patrijarha Varnave ne izboljša, toda predlog je bil z večino glasov odklonjen. Nato je tajnik prečital 221 prošnji, ki so jih poslale razne pravoslavne cerkvene občine in ustanove. Te prošnje pozivajo parlament, naj bi konkordata s katoliško Cerkvijo ne potrdil.

Kdo misli namesto njih?

V ljubljanskem tedniku JRZ in Katoliške akcije beremo naslednjo duhovito ugotovitev: «Iz družin, ki požirajo duševno hrano iz slabega časopisja, rastejo podiratelji križev in požigalci cerkva. Oče, nikar ne reci: Meni noben časopis ne škoduje, ker mislim s svojo glavo. Ni res, tista glava, ki misli namesto tebe in namesto tvoje družine, je časopis, ki prihaja v hišo.»

Mnogi junaki kola in noža, kakor tudi drugih pretepaških potrebščin od jaje in kamenja gori do revolverjev in bikovk, o katerih je obširno in večkrat tudi z odkrito pohvalo pisal tisk iz Kopitarjeve ulice s svojimi trabanti v drugih slovenskih mestih vred, so naročniki in zvesti čitatelji samoslovenskih katoliških listov, ki so očitno mislili namesto njih in njihovih družin...

imena jamčijo za pravilno razumevanje vseh kmečko-gospodarskih vprašanj, katerih složno reševanje v pretekli dobi je rodilo obilo uspehov v prid našega gorenjskega kmetištva.

Socijalna slička iz Ljubljane. Regulacija Ljubljani napreduje z «bliskovito» naglico. Zadnje dni spravljajo iz struge pri Čevljarskem mostu s pomočjo dvigala grušč in nesnago, ki ju dovažajo v plitvi vodi s samokolnicami delavci, obuti nekateri v gumijaste čevlje, večina med njimi pa je le v premočljivih usnjatih čevljih oziroma sploh bosa. Kapanje je v vročih dneh sicer prijetno; pač pa je zdravju škodljivo in nesocijalno, če se zahteva od delavcev, da opravljajo to delo dan za dnem, ob vsakem vremenu, pod parolo: Č. ...

Zanimiva razstava. O priliki II. vseslovenskega pedološkega kongresa, ki bo v dneh 26. do 28. avgusta t. l. v Ljubljani, bo priredila «Mladinska Matica JUU» pestro razstavo slovenske povojne mladinske književnosti. V poštev prihajajo vse mladinske knjige (brez šolskih) in listi od leta 1918. dalje. Ker se udeležijo kongresa množični pedologi in pedagogi iz vseh slovenskih držav, je važno, da bo razstava čim popolnejša. Naprošajo se vsa založništva, da pošljejo po možnosti vsaj do 1. avgusta t. l. vse mladinske knjige in revije na naslov: «Mladinska Matica», Ljubljana, Frančiškanska ulica 6-I., kjer se dobe tudi vsa podrobna pojasnila.

Propadanje naših šol. Na zasedanju banovinskega sveta se je ugotovilo, da imamo Slovenci 885 šol; od teh jih je 129 v skrajno slabem stanju, 109 jih pa sploh več ne ustreza svojemu namenu! Če bo šlo tako naprej, bomo kmalu brez šol. Sicer je pa delo z neizobraženci v javnem življenju baje prav udobno...

Za mesto novega direktorja beograjske opere prihajata kot najresnejša kandidata v poštev g. Lovro Matačić iz Zagreba in ravnatelj ljubljanske opere g. Mirko Polič.

Brali smo uradni razglas banke uprave in izjavo ministra dr. Kreka, češ da ob živkovičevem sprejemu v Ljubljani ni bila napadena državna zastava.

Zlato kritje francoskega franka je padlo pred dnevi na 47% napram 60% sredi junija in napram 80% pred devalvacijo v lanski je-

seni, ko je to kritje padlo čez noč na 65%. Prvič v novejši zgodovini se je sedaj zgodilo, da je padlo zlato kritje francoskega franka pod 50%.

Dobo političnega pomirjenja, kakor tisk JRZ tako rad označuje današnji čas pri nas, slika uvodnik v tedniku «Naša misel» takole: ...

Bolgarski dijaki so se v zadnjem času pričeli pozdravljati med seboj s fašističnim pozdravom, ki ga je pa prosvetno ministrstvo prepovedalo.

Tujskoprometna sezona na Bledu beleži letos slab razvoj. Obisk tujcev je minimalen in zaostaja daleč za številkami lanskega leta.

Elektrifikacija Slovenije. Po uradnih statističnih podatkih je obratovalo lansko leto v Sloveniji 781 elektrarn, ki so proizvedle okrog 240 milijonov kilovatnih ur toka. Poleg tega pa so prejele nekatere industrije na slovenskem ozemlju nekaj električne energije tudi iz tujih elektrarn in sicer 292.411 Kwh iz Avstrije (Radgona, Apače, Št. Ilj in Cmurek), 65.612 Kwh pa iz savske banovine. Vsa proizvodnja in potrošnja električnega toka v Sloveniji se je dvignila lani napram predlanskemu letu za več, kakor 10 milijonov Kwh.

Prava epidemija malarije razsaja v Medžimurju, kjer so zabeležile zdravstvene oblasti več tisoč obolenj.

In «bela» Ljubljana? Občinska uprava v Varaždinu je zvišala plače gotovemu številu mestnih uradnikov in nižjih uslužbencev za 25—30%. Uslužbenstvo ljubljanske mestne občine takega prijetnega presenečenja v doglednem času še ne upa pričakovati...

Mnogoštevilne shode Ljotičevega «Zbora», ki so bili napovedani v zadnjih dneh v raznih krajih države, so policijske oblasti prepovedale.

Drva so se podražila. V zadnjem času se je cena trdih drv za kurjavo občutno dvignila, kar bodo predvsem bridko občutili javni in zasebni nameštenci, katerih plače niso bile zvišane kljub ponovnemu znatnemu zvišanju cen vseh življenjskih potrebščin, in pa vsi nižji delavski ter ostali sloji, da mnogoštevilnih brezposelnih družin niti ne štejemo. Vzrok podražitve drv tiči v dejstvu, da preteklo zimo ni bilo pripravljanih dovolj drv in da je njihova proizvodnja padla napram predlanski zimi za 55%. Poleg tega so se tudi dovozni stroški iz gozda do železniške postaje obenem z natovarjalnimi stroški dvignili za več kakor 200%. Cene drv bodo še poskočile, če država ne bo prepovedala izvoza drv v tujino in če prebivalstvo ne bo rajši seglo po premogetu nego po drvih.

Zanimiva primerjava. Nihče ne bi verjel, da cela Belgija vse leto ne požge toliko drv, kolikor naš prestoljški Beograd sam...

Hrvaški emigranti v Ameriki, ki so obiskali te dni svojo staro domovino, so izjavili preko svojega voditelja Ivana Butkovića o priliki obiska pri dr. Mačku, da bodo moralno in gmotno z vsemi močmi podpirali borbo Hrvatov za dosego njihovih pravic in zahtev.

Prvi obisk italijanskih bojnih ladij v naših pristaniščih je določen na podlagi sklenitve prijateljskega pakta med obema državama. Danes obiščeta Dubrovnik italijanski bojni ladij «Amerigo Vespucci» in «Colombo».

Neko italijansko letalo se je izgubilo zaradi megle in slabega vremena na svojem poletu iz Zagreba v Italijo in je moralo prisilno pristati blizu Otočca v Liki. Letalo se je pri pristajanju razbilo, dočim se je pilot rešil.

Svetovnoznan jugoslovanski kipar prof. Ivan Meštrović je dobil iz Rumunije naročilo, da izdelava

velika kipa rumunskih kraljev Ferdinanda in Karola I. Za oba kipa bo prejel 35 milijonov lejev.

Silna vročina je v zadnjih dneh zavladala v srednji Dalmaciji. V Šibeniku je kazal toplomer v senci že 40 stopinj Celzija.

Novi trgovski zakon je bil izglasovan v načelu in podrobnostih tudi v senatu. Z ozirom na to bo čimprej uveljavljen.

Jugoslovani v španski vojski. Mesto poveljnika 15. bataljona mednarodne brigade v španski republikanski armadi je prevzel bivši narodni poslanec Vladimir Čapić iz Zagreba.

Vojna industrija ima nenasitno žrelo in požira dan za dnem naravnost neverjetne množine kovin in drugih zemeljskih zakladov. Znano angleško velepodjetje Trepča Mines, ki ima v izključni eksploataciji največje naše rudnike, je bilo z ozirom na potrebe svetovne oboroževalne industrije primorano tako povečati produkcijo v svojih rudnikih, da mora obenem zgraditi v naši državi tudi velike topilnice za svinčeno in cinkovo rudo, ki jo je doslej pretapljalo v inozemstvu. S tem bo zavzela Jugoslavija v Evropi v proizvodnji svinca prvo, v proizvodnji cinka pa drugo mesto.

Ali nam je tuj premog potreben? Te dni se je mudil v Beogradu inž. Panaitescu, predstavnik največjih premogovnikov iz Rumunije in se pogajal z našimi pristojnimi činitelji glede uvoza večjih množin rumunskega premoga v Jugoslavijo. Nešteti jugoslovanski rudniki istočasno omejujejo obratovanje in odpuščajo na tisoče rudarjev, ker nimajo odjemalcev za ogromne zaloge premoga, ki so se nakopičile na njihovih področjih...

V prvi polovici letošnjega leta smo izvozili iz Jugoslavije za 730 milijonov dinarjev raznih rud, to se pravi: za 310 milijonov več, kakor v istem času lanskega leta.

«Več cenenih stanovanj!» — je geslo — (ne naše) — angleške vlade. Znane ubožne četrti angleških mest bodo podrla in postavili nove lične, higijenične stanovanjske vile v režiji gradbenega ministrstva s sodelovanjem posebnega ženskega odbora, ki iniciativno skrbi za moderno izpopolnitev načrtov in stavb, igrišč, vrtov, otroških zavetišč, ljudskih kuhinj itd. Srečna Anglija, ki dosega to, kar smemo pri nas šele imenovati: neizpolnjive sanje...

Vatikanski krogi ne kažejo nobene razburjenosti zaradi groženj bavarskega ministrskega predsednika, ki je izjavil, da se bo v najbližji bodočnosti pričela dosledna gospodarska borba proti katoliški cerkvi v Nemčiji.

Pišejo nam...

Jugoslovanska povezanost

je prišla do posebnega izraza na «prosvetnem» taboru trnovske JRZ preteklo nedeljo v Ljubljani. Vozovi v slavnostnem sprevedu so bili okrašeni z državnimi jugoslovanskimi, slovenskimi in hrvaškimi zastavami. Hrvatov v sprevedu ni bilo opaziti. Pravijo, da jih trnovski prosvetni tabori prav nič ne zanimajo. Pa tudi drugih čudnobarvnih trakov na vozovih ni manjkalo; nekateri so živo spominjali celo na ...

Med prevažanjem na «prosvetnem» taboru nepogrešljivega podkovanega karpa skozi mesto se je na Miklošičevi cesti splašil konj in potegnil voz tako «neprosvetljeno», da se je neki brunni «slovenski fant» komaj še ujel in da mu je iz ust padla junaška slovenska viržinka na cesto, ki jo je asfaltiral še liberalni dr. Pucov režim. Pa ni bi-

Samouprava

Vprašanja in odgovori

Vprašanje: Nekateri občani nečejo plačevati občinskega davka na pse. Izgovarjajo se, da so psa imeli samo en mesec oziroma da so ga v februarju že odjavili. Drugi zopet pravijo, da je bil pes prijavljen samo novembra itd. Kako naj občina izterja ta davek od zamudnikov?

Odgovor: Predpostavljamo, da ima občina pravico pobirati občinski davek na pse po dovoljenju kr. banske uprave v smislu uredb o občinskih taksah. Davek na pse je v tem primeru občinska davščina, torej javnopravna dajatev, ki se v smislu § 108. zakona o občinah pobira za izvršbo. Občina naj pri pobiranju tega davka postopa takole: Stranki, ki je podvržena plačilu davka na pse, naj pošlje občina (predsednik občine) pravičen pismen odlok z dostavnico. V plačilnem odloku naj občina navede odločbo banske uprave, na podlagi katere ima pravico pobirati ta davek, znesek davka ter pravni pouk, da ima stranka proti plačilnem odloku pravico do ugovora na občinsko upravo po drugem odstavku § 135. zakona o občinah, ker gre v tem primeru za odločbo predsednika občine (rok osem dni). — Če vložijo stranka v roku osmih dni ugovor, je treba postopati z njim, kakor predpisuje drugi odstavek § 135. zakona o občinah. (Ugovor na občinsko upravo; če občinska uprava ugovoru ne ugodí, se ta ugovor obravnava kot pritožba na občinski odbor; pritožba na sresko načelstvo proti odločbi občinskega odbora oziroma tožba na upravno sodišče proti odločbi sreskega načelstva.) V vsaki pismeni odločbi je treba dati stranki pravičen pravni pouk.

Če je stranka izbrala vse pravne leke, a je končno po določbi upravnega oblastva odnosno po razsodbi upravnega sodišča postal plačilni odlok občine pravnomočen, mora stranka davek plačati. Če ga ne plača, ima občina pravico, izterjati ta davek z izvršbo (eksekucijo) tako n. pr. kakor se izterjajo državni neposredni davki. V tem primeru lahko zaprosi občina za pomoč nadzorno oblastvo. — Plačilni odlok postane tudi takoj pravnomočen, če stranka ne vložijo proti njemu ugovora v osmih dneh na občinsko upravo. V tem primeru mora občina takoj po pravnomočnosti uvesti proti zamudni stranki izvršilni postopek. Umestno pa bi bilo, da sklene občina poseben pravilnik o pobiranju občinskega davka na pse po § 82. zakona o občinah.

lo zato nobenega političnega incidenta. Fant je na vozu svoje fantovstvo spravil zopet v raynotežje in v domačem trnovskem narečju vljudno naprosil mimo hitečega reditelja tega «prosvetnega» tabora: «Madona sveta, cigara puber!»

Še precej drugih dokazov izredne prosvetne delavnosti «slovenskih fantov» je bilo slišati in videti, toda dovolj za danes. Končam naj z ugotovitvijo neke podjetne Trnovčanke, ki je s solatko, kolerabami in peteršiljškom vred takoj v pone-deljek zjutraj prodala neki gospe na ljubljanskem trgu tudi tole razveseljivo novico: «Sam de zgube nisma mell!» — Drugi, mislim, da tudi ne...

Made in Italy

Pod gornjim naslovom piše zagrebška «Istra»: Italijanski fašistični tisk poroča, da so zdravnik rimsko poliklinike odkrili na čelu nekoga, tri mesece starega dečka, ki ga imajo v zdravniški oskrbi, temnordeče znamenje z izrazito obliko liktorskega (fašistovskega, op. ur.) znaka. — Kakor je iz gornjega razvidno, žigosajo sedaj pristne italijanske izdelke že tudi pri rojstvu otrok...

